

Βρυξέλλες, 6 Οκτωβρίου 2023
(OR. en)

13684/23

LIMITE

JAI 1243
FREMP 269
AG 112
POLGEN 137

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αποστολέας: Προεδρία

Αποδέκτης: Αντιπροσωπίες

Θέμα: Προσπάθειες για τη βελτίωση της αποδοτικότητας και της ποιότητας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης

Επισυνάπτεται για τις αντιπροσωπίες σημείωμα της Προεδρίας ενόψει του γεύματος εργασίας των υπουργών Δικαιοσύνης κατά τη σύνοδο του Συμβουλίου Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων στις 19-20 Οκτωβρίου 2023.

Γεύμα εργασίας: Προσπάθειες για τη βελτίωση της αποδοτικότητας και της ποιότητας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης.

I.

Το κράτος δικαίου συνυπάρχει με τη δημοκρατία και τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως μία από τις θεμελιώδεις αξίες της Ένωσης. Είναι κοινό για όλα τα κράτη μέλη και αποτελεί θεμέλιο λίθο της ταυτότητας της Ένωσης. Αποτελεί βασικό παράγοντα για την πολιτική σταθερότητα και την οικονομική ευημερία της Ευρώπης. Όπως τόνισε η πρόεδρος von der Leyen στην ομιλία για την κατάσταση της Ένωσης το 2023, *το κράτος δικαίου και τα θεμελιώδη δικαιώματα θα αποτελούν πάντα τον ακρογωνιαίο λίθο της Ένωσής μας – τόσο στα σημερινά όσο και στα μελλοντικά κράτη μέλη.*

Το κράτος δικαίου που κατοχυρώνεται στο άρθρο 2 της ΣΕΕ περιλαμβάνει την αρχή της νομιμότητας, η οποία συνεπάγεται διαφανή, υπεύθυνη, δημοκρατική και πλουραλιστική νομοθετική διαδικασία· ασφάλεια δικαίου· απαγόρευση της αυθαίρετης άσκησης εκτελεστικών εξουσιών· πραγματική δικαστική προστασία, περιλαμβανομένης της πρόσβασης στη δικαιοσύνη· ανεξάρτητα και αμερόληπτα δικαστήρια, μεταξύ άλλων όσον αφορά τα θεμελιώδη δικαιώματα· διάκριση των εξουσιών· απαγόρευση των διακρίσεων και της ισότητας ενώπιον του νόμου.

Λόγω της σημασίας της, υπάρχουν πολλά ευρωπαϊκά εργαλεία για την τήρηση αυτής της αρχής.

Ο ετήσιος κύκλος για το κράτος δικαίου που θεσπίστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι ένα μέσο για την εμπάθυνση του διαλόγου και της κοινής ευαισθητοποίησης σε θέματα κράτους δικαίου, καθώς και προληπτικό εργαλείο και μέσο για την προώθηση της θέσπισης μέτρων για την ενίσχυση των θεσμών μας και της εμπιστοσύνης των πολιτών μας σε αυτά. Οι εκθέσεις για το κράτος δικαίου που εκδίδονται από το 2020 βασίζονται σε διάφορες πηγές, συμπεριλαμβανομένου του πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης¹. Ο ετήσιος διάλογος του Συμβουλίου για το κράτος δικαίου αξιοποιεί την έκθεση της Επιτροπής και, εκτός από τις συζητήσεις στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων, το Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων διεξάγει, από το 2020, περαιτέρω και διεξοδικότερες συζητήσεις για θέματα σχετικά με το κράτος δικαίου τα οποία εμπίπτουν στην αρμοδιότητά του.

¹ 10407/23 — Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2023 — Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών COM (2023) 309.

Σύμφωνα με τον πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2023, τα αποτελεσματικά συστήματα απονομής δικαιοσύνης είναι απαραίτητα για την εφαρμογή και την επιβολή του δικαίου της ΕΕ και την προάσπιση του κράτους δικαίου και άλλων θεμελιωδών αξιών της ΕΕ, οι οποίες είναι κοινές στα κράτη μέλη. Τα εθνικά δικαστήρια ενεργούν ως δικαστήρια της ΕΕ όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ. Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης παρέχει ετήσια επισκόπηση δεικτών που επικεντρώνονται σε τρεις ουσιώδεις παραμέτρους των αποτελεσματικών συστημάτων απονομής δικαιοσύνης: i) αποδοτικότητα· ii) ποιότητα· iii) ανεξαρτησία.

II.

Η εύρυθμη λειτουργία των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης έχει καίρια σημασία για την εφαρμογή και την επιβολή του δικαίου της ΕΕ και την προάσπιση του κράτους δικαίου. Σε ένα αποτελεσματικό σύστημα απονομής δικαιοσύνης οι αποφάσεις εκδίδονται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση. Οι υπερβολικά χρονοβόρες διαδικασίες και οι σημαντικές καθυστερήσεις υπονομεύουν την εμπιστοσύνη των πολιτών και των επιχειρήσεων στα εθνικά συστήματα απονομής δικαιοσύνης.

Ως εκ τούτου, η οικονομική διάσταση των δικαστικών συστημάτων αποκτά ύψιστη σημασία. Ειδικότερα, ένα δικαστικό σύστημα που δεν παρέχει επαρκείς εγγυήσεις ή δεν λειτουργεί με τη δέουσα επιμέλεια όταν ένα από τα μέρη θεωρεί ότι ζημιώνεται, θα αποτελέσει αντικίνητρο για τις επιχειρηματικές επενδύσεις και, κατ' επέκταση, για την αύξηση της παραγωγικότητας και της παραγωγής της οικονομίας στο σύνολό της. Τα αποτελεσματικά συστήματα απονομής δικαιοσύνης είναι απαραίτητα για την αμοιβαία εμπιστοσύνη, τη βελτίωση του καλού επενδυτικού κλίματος και τη βιωσιμότητα της μακροπρόθεσμης ανάπτυξης. Στην ετήσια έρευνα για τη βιώσιμη ανάπτυξη 2023², η οποία καθορίζει τις προτεραιότητες της ΕΕ για την οικονομική πολιτική και την πολιτική απασχόλησης, επιβεβαιώνεται η σύνδεση ανάμεσα στα αποτελεσματικά συστήματα απονομής δικαιοσύνης και στα επιχειρηματικά περιβάλλοντα στα κράτη μέλη, καθώς και μιας οικονομίας στην υπηρεσία των ανθρώπων. Τα συστήματα απονομής δικαιοσύνης που λειτουργούν εύρυθμα και με πλήρη ανεξαρτησία μπορούν να έχουν θετικό αντίκτυπο στις επενδύσεις και είναι καίριας σημασίας για την προστασία των επενδύσεων και, ως εκ τούτου, συμβάλλουν στην παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα.

² 15184/22.

Όπως και σε προηγούμενες ασκήσεις, η έκθεση του 2023 για το κράτος δικαίου περιλαμβάνει περαιτέρω ανάλυση της ανεξαρτησίας, της ποιότητας και της αποδοτικότητας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης σε όλα τα κράτη μέλη, τονίζοντας ότι η εύρυθμη λειτουργία και η πλήρης ανεξαρτησία των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση της λειτουργίας της δικαιοσύνης προς όφελος των πολιτών και των επιχειρήσεων. Η αποδοτικότητα και η ποιότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης εξαρτάται από παραμέτρους όπως ο φόρτος των υποθέσεων³, η εκτιμώμενη διάρκεια των διαδικασιών⁴, το ποσοστό εκκαθάρισης⁵, ο αριθμός των εκκρεμών υποθέσεων⁶, η διάρκεια των διαδικασιών, η προσβασιμότητα στη δικαιοσύνη⁷ και η χρήση ψηφιακών εργαλείων⁸ και εργαλείων αξιολόγησης⁹, καθώς και οι οικονομικοί και ανθρωπίνι πόροι που έχουν στη διάθεσή τους¹⁰, ιδίως εάν χρησιμοποιούνται επαρκώς και εάν το προσωπικό διαθέτει τα κατάλληλα προσόντα, κατάρτιση και αμοιβή. Η ισορροπημένη συμμόρφωση με όλες αυτές τις παραμέτρους μπορεί να αποτελέσει πρόκληση για τα κράτη μέλη, αλλά ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2023 δείχνει ότι η αποτελεσματικότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης της ΕΕ εξακολουθεί να βελτιώνεται στη μεγάλη πλειονότητα των κρατών μελών¹¹.

Οι χρηματοδοτικοί πόροι που διατίθενται στα εθνικά δικαστικά συστήματα έχουν άμεσο αντίκτυπο στη διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών και πολλά κράτη μέλη έχουν διαθέσει πρόσθετους πόρους στο δικαστικό τους σύστημα στο πλαίσιο των οικείων σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Έχουν επίσης υλοποιήσει διάφορες πρωτοβουλίες για τη βελτίωση της ψηφιοποίησης, η οποία έχει αποτελέσει προτεραιότητα για αρκετά κράτη μέλη. Έχουν επίσης τεθεί σε εφαρμογή καινοτόμα μέτρα, τα οποία απαιτούν την παροχή κατάρτισης στους ασκούντες δικαστικά επαγγέλματα.

Επιπλέον, οι επαρκείς ανθρωπίνι πόροι είναι απαραίτητοι όχι μόνο για να διασφαλιστεί ότι οι δικαστικές αποφάσεις εκδίδονται χωρίς καθυστέρηση, αλλά και για να διασφαλιστεί η ελκυστικότητα των δικαστικών επαγγελμάτων και η διαθεσιμότητα ειδικευμένων, καταρτισμένων και επαρκώς αμειβόμενων επαγγελματιών. Οι πόροι που διατίθενται στα συστήματα απονομής δικαιοσύνης θα πρέπει να είναι αντίστοιχοι της σημασίας των καθηκόντων και των αρμοδιοτήτων που τους ανατίθενται και η απονομή της δικαιοσύνης είναι μεταξύ των πλέον συναφών.

³ Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης 2023, Εικόνες 2-4.

⁴ Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης 2023, Εικόνες 5-9.

⁵ Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης 2023, Εικόνες 10-12.

⁶ Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης 2023, Εικόνες 13-15.

⁷ Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης 2023, Εικόνες 24-31.

⁸ Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης 2023, Εικόνες 40-48.

⁹ Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης 2023, Εικόνες 39.

¹⁰ Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης 2023, Εικόνες 32-38.

¹¹ Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης 2023, σ. iii.

Τέλος, πολλά κράτη μέλη έχουν λάβει περαιτέρω μέτρα για τη βελτίωση της εφαρμογής των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ) στα συστήματα απονομής δικαιοσύνης, δεδομένου ότι, εκτός από την ενίσχυση των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης των κρατών μελών, η ψηφιοποίηση τα καθιστά πιο προσβάσιμα, αποτελεσματικά και ανθεκτικά. Η ψηφιοποίηση είναι καίριας σημασίας για την αύξηση της αποτελεσματικότητας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης και τη διευκόλυνση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Θα βοηθήσει τα κράτη μέλη να ξεπεράσουν τις τρέχουσες και μελλοντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα εθνικά τους συστήματα απονομής δικαιοσύνης. Η χρήση καινοτόμων τεχνολογιών, όπως η τεχνητή νοημοσύνη και η ρομποτοποίηση, οδηγεί σε εξοικονόμηση χρόνου και καθιστά δυνατή την ανάθεση επαναλαμβανόμενων εργασιών στις μηχανές. Στο πλαίσιο αυτό, η γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος και η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης είναι δύο από τις προκλήσεις που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν τα κράτη μέλη βραχυπρόθεσμα.

Προκειμένου να ενθαρρυνθεί η συζήτηση, οι υπουργοί καλούνται να εξετάσουν τα ακόλουθα ζητήματα:

- Θα μπορούσατε να εντοπίσετε ορθές πρακτικές που εφαρμόζονται στο κράτος μέλος σας για τη βελτίωση της αποδοτικότητας και της ποιότητας του συστήματος απονομής δικαιοσύνης, λαμβάνοντας υπόψη τις νέες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα συστήματα απονομής δικαιοσύνης, όπως η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης και η χρήση της βιντεοδιάσκεψης;
- Πώς πιστεύετε ότι η ΕΕ θα μπορούσε να στηρίξει περαιτέρω τα κράτη μέλη στην ενίσχυση της αποδοτικότητας και της ποιότητας των εθνικών συστημάτων δικαιοσύνης;